

Narodowe Centrum
Badań i Rozwoju

GROWID

Koszty uruchomienia i wyniki ekonomiczne gospodarstwa opiekuńczego – model ekonomiczny po konsultacjach społecznych

Opracowanie:

dr inż. Jarosław Mikołajczyk

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kollątaja w Krakowie

Kraków, lipiec 2022

Spis treści

Moduł I. Gospodarstwo rolnicze i jego działalność	3
Wprowadzenie	3
Zasoby czynników produkcji	3
Produkcja rolnicza	4
Wyniki ekonomiczne	5
Reasumpcja modułu I	6
Moduł II. Koszty uruchomienia działalności	7
Wprowadzenie	7
Opis wariantów	7
Objaśnienia	8
Reasumpcja modułu II	9
Moduł III. Kalkulacja opłacalności działalności opiekuńczej	10
Wprowadzenie	10
Szacunek wydatków	10
Szacunek wpływów	13
Rachunek wyników	13
Stan gotówki	14
Projekcje finansowe działalności opiekuńczej	14
Reasumpcja modułu III	16
Podsumowanie	17

Moduł I

Gospodarstwo rolnicze i jego działalność

Wprowadzenie

Działalność opiekuńcza wymaga zaangażowania czasowego ze strony rolnika. Prowadzenie jej nie może w związku z tym konkurować o zasób pracy z działalnością rolniczą, gdyż koszt najmu zewnętrznej siły roboczej do wykonywania prac w produkcji rolniczej mógłby być wyższy od potencjalnych dochodów możliwych do uzyskania z działalności opiekuńczej. Gospodarstwo podejmujące się prowadzenia działalności opiekuńczej powinno więc być stosunkowo niewielkie obszarowo, posiadać wystarczające wyposażenie w siłę roboczą własną, mieć odpowiednie wyposażenie w majątek trwały (głównie w tym wypadku posiadać odpowiedni budynek mieszkalny) i zajmować się tradycyjną produkcją polową lub zwierzęcą. Niewielkie zasoby ziemi w połączeniu z prowadzeniem tradycyjnych upraw polowych (głównie zboża, okopowe, pastewne) i chowem tradycyjnych zwierząt gospodarskich (głównie bydło, trzoda chlewna) uniemożliwiają osiąganie pozwalających na utrzymanie rodziny rolniczej dochodów, zmuszając tym samym do poszukiwania dodatkowych źródeł zarobkowania. Prowadzenie działalności opiekuńczej będzie miało na celu uzupełnienie dochodów gospodarstwa rolniczego. Odpowiednimi obiektami spełniającymi powyższe kryteria są gospodarstwa małe ekonomicznie. Charakteryzując modelowy obiekt przyjęto uśrednione, publikowane dla 2020 roku dane FADN dotyczące gospodarstw małych ekonomicznie (mieszczących się w przedziale od 8 000 do 25 000 Euro Standardowej Produkcji). Gospodarstw takich w bazie FADN było 3927, a reprezentowały 294 462 funkcjonujących w całej Polsce. Oczywistym jest, że działalność opiekuńczą mogą prowadzić także obiekty reprezentujące inne klasy wielkości, wiąże się to jednak z konkurencją ze strony zarobkowej pracy zawodowej w sektorach pozarolniczych w przypadku podmiotów mniejszych ekonomicznie (najczęściej już, ze względu na niewielki dochód z działalności rolniczej praca zawodowa w tych gospodarstwach jest podejmowana), oraz wystarczająco wysokimi dochodami z działalności rolniczej w gospodarstwach większych ekonomicznie. Poniżej dokonano ogólnej charakterystyki modelowego gospodarstwa.

Projekt „Gospodarstwa opiekuńcze w rozwoju obszarów wiejskich wobec wyzwań demograficznych (GROWiD)” (ID: 381773) współfinansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach programu „Społeczny i gospodarczy rozwój Polski w warunkach globalizujących się rynków” GOSPOSTRATEG. Nr umowy Gospostrateg 1/381773/17/NCBR/2018.

Zasoby czynników produkcji

Ziemia

Powierzchnia użytków rolnych modelowego podmiotu wynosi ok. 13,0 ha (90,3% powierzchni ogólnej). Wg danych FADN 2,4 ha z tej powierzchni to grunty dzierżawione (wywiera to wpływ na poziom kosztów gospodarstwa – czynsz dzierżawny). Około 0,9 ha stanowią lasy. W strukturze użytków rolnych dominowały grunty orne stanowiąc 76,9% powierzchni. Łąki i pastwiska zajmowały 18,3% powierzchni użytków rolnych, a sady i plantacje trwałe 4,6%. Ok. 0,2% powierzchni zajmowały odłogi, ugory i grunty wyłączone z użytkowania.

Praca

Gospodarstwo rolnicze angażuje 1,403 AWU, tj. 3099 h pracy rocznie. W tym 3000 h rocznie stanowi zaangażowanie pracy własnej, co przekłada się na 1,357 FWU. W pracę w gospodarstwie rolniczym jest więc angażowane ok. 1,4 etatu własnej siły roboczej. Dla potrzeb funkcjonowania gospodarstwa opiekuńczego niezbędne jest zaangażowanie dodatkowo 2,1 FWU siły roboczej (wyjaśnienie w module III). Oznacza to, że dla potrzeb prowadzenia działalności rolniczej i działalności opiekuńczej opartej na nakładach pracy własnej w gospodarstwie muszą zamieszkiwać cztery osoby (najlepiej w wieku produkcyjnym).

Kapitał

Według FADN gospodarstwa małe ekonomicznie dysponowały w 2020 r. przeciętnie majątkiem o wartości 604 207 zł, z czego 548 065 zł (90,7%) stanowił majątek trwały. Zdecydowana większość majątku finansowana była środkami własnymi – udział kapitału własnego w pasywach wynosi 98,8%, co oznacza, że zarówno inwestycje, jak i bieżąca działalność finansowana jest przede wszystkim własnymi zasobami. Dla celów prowadzenia działalności opiekuńczej istotnym zasobem jest budynek mieszkalny. Przeciętna wartość budynków wynosiła 115 384 zł. Poza wartością (uzależnioną jednak mocno od stanu budynków i położenia geograficznego) istotniejszym jest powierzchnia.

Pod działalność opiekuńczą konieczne jest przeznaczenie jednego dość dużego pomieszczenia, w którym przebywać będą podopieczni. Pomieszczenie powinno być wyposażone w meble do wypoczynku i spożywania posiłków. Powinno także mieć łatwy dostęp do łazienki i toalety. Ze względów praktycznych powinno być ulokowane na parterze, blisko pomieszczeń kuchennych. Konieczne wydaje się także wyodrębnienie dwóch

Projekt „Gospodarstwa opiekuńcze w rozwoju obszarów wiejskich wobec wyzwań demograficznych (GROWiD)” (ID: 381773) współfinansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach programu „Społeczny i gospodarczy rozwój Polski w warunkach globalizujących się rynków” GOSPOSTRATEG. Nr umowy Gospostrateg 1/381773/17/NCBR/2018.

niewielkich pomieszczeń dla potrzeb odpoczynku podopiecznych, lub w razie potrzeby ich izolacji. Pomieszczenia te powinny być umeblowane (a przede wszystkim wyposażone w łóżka lub wypoczynkowe fotele).

Produkcja rolnicza

Gospodarstwa małe ekonomicznie funkcjonujące w bazie danych FADN reprezentują głównie roślinne i mieszany typ produkcyjny. Uśrednione dla klasy wielkości ekonomicznej dane wskazują, że gospodarstwa zajmują się zarówno produkcją roślinną, jak i zwierzęcą (jednak ze zdecydowaną przewagą w wartości przychodów produkcji roślinnej). Przewaga produkcji roślinnej daje możliwość (bardziej niż w przypadku produkcji zwierzęcej) elastycznego podejścia czasowego do wykonywanych czynności rolniczych, a zróżnicowanie produkcji daje szerokie możliwości wykorzystania produktów na własne potrzeby. Są to niewątpliwe atuty przy podejmowaniu działalności opiekuńczej.

W produkcji roślinnej dominują zboża, zajmując 57,1% powierzchni użytków rolnych. Pozostałe uprawy polowe zajmują 11,9% powierzchni użytków rolnych. Ok. 24,5% użytków rolnych zajmują uprawy pastwne (głównie łąki i pastwiska). Przeciętne plony pszenicy wynosiły 54,8 dt/ha i były znacząco niższe od średnich plonów w całej populacji polskiego FADN (61,9 dt/ha). Wartość produkcji roślinnej w 2020 r. wynosiła 44 700 zł.

Przeciętne pogłowie inwentarza żywego wynosiło 4,7 LU (jednostki przeliczeniowej zwierząt – dawniej sztuki duże SD) na gospodarstwo. W produkcji zwierzęcej dominowało bydło stanowiąc 72,8% stanu inwentarza. Drugą pozycję zajmowała trzoda chlewna stanowiąc 22,3% inwentarza. Przeciętna obsada zwierząt wynosiła 0,98 LU/ha, będąc o ok. ¼ niższą od średniej dla całej populacji FADN. Wartość produkcji zwierzęcej wyniosła w 2020 roku przeciętnie 16 527 zł.

Wyniki ekonomiczne

Przeciętna wartość produkcji małych gospodarstw rolniczych wynosiła 62 024 zł, a koszty ogółem 55 320 zł (tabela 1).

Tabela 1. Wybrane wyniki ekonomiczne małego ekonomicznie gospodarstwa rolnego w 2018 roku (w zł)

Wyszczególnienie	Wartość
Produkcja ogółem	62 024
Wartość produkcji roślinnej	44 700
Wartość produkcji zwierzęcej	16 527
Koszty ogółem	55 320
Dopłaty do działalności operacyjnej	21 619
Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego	27 148
Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną rodziny	20 009

Źródło: Dane FADN.

Małe ekonomicznie gospodarstwo rolne generuje niewielką wartość dochodu rocznie. Można także dostrzec bardzo duże znaczenie dopłat do działalności operacyjnej w tworzeniu dochodu. Przeciętnie na jedną osobę pełnozatrudnioną rodzinnej siły roboczej dochód wyniósł w 2020 roku nieco ponad 20 tys., co daje 1667 zł miesięcznie. Dla porównania warto wskazać, że w kolejnej klasie wielkości (gospodarstwa średnio-małe) przeciętny miesięczny dochód wyniósł prawie 3,4 tys. zł na osobę, zbliżając się do średniego krajowego wynagrodzenia netto (w 2020 roku niecałe 4,1 tys. zł). Był to więc poziom dochodów, który eliminował podstawowy bodziec ekonomiczny do ewentualnego podejmowania działalności opiekuńczej (gospodarstwa te nie potrzebują poszukiwać dodatkowych źródeł dochodów). Realizacja zadań opiekuńczych przez małe ekonomicznie gospodarstwa rolnicze dawałaby im szansę na zwiększenie dochodu i lepsze funkcjonowanie w poparciu o posiadane zasoby.

Reasumpcja modułu I

Małe ekonomicznie gospodarstwa, których w Polsce w 2020 roku było wg danych FADN 294 462 są podmiotami odpowiednimi do prowadzenia działalności opiekuńczej i to z ich grona powinny się rekrutować jednostki realizujące tę działalność.

Moduł II

Koszty uruchomienia działalności

Wprowadzenie

W zależności od zasobów gospodarstwa, wieku, powierzchni, wyposażenia i stanu budynku mieszkalnego oraz jego otoczenia, koszty mogą być bardzo zróżnicowane. W skrajnych wypadkach mogą zupełnie nie występować (przy prowadzeniu już obecnie działalności agroturystycznej nastawionej na przyjmowanie osób z niepełnosprawnościami), lub sięgać kilkudziesięciu tysięcy złotych. Przyjęte w zestawieniu kosztów kwoty są wyłącznie wartościami orientacyjnymi, mającymi uzmysłowić indywidualność szacowania kosztów. Dla potrzeb poniższych wyliczeń przyjęto dwa warianty już istniejącego wyposażenia gospodarstw podejmujących działalność opiekuńczą. Obydwa warianty zakładają istnienie infrastruktury mieszkaniowej (pomieszczeń) niezbędnej do prowadzenia działalności, oraz posiadanie przez gospodarstwo domowe sprzętu i wyposażenie niezbędnego do podejmowania podopiecznych (np. wyposażenie kuchni). Warianty zakładają również, że produkcyjne funkcjonowanie gospodarstwa rolniczego i opieka nad seniorami są odrębnymi działalnościami prowadzonymi w tym samym podmiocie, stąd oszacowane dalej koszty (zarówno założenia, jak i prowadzenia działalności) dotyczą wyłącznie działalności opiekuńczej.

Opis wariantów

W wariantcie I gospodarstwo prowadziło dotychczas działalność agroturystyczną. Posiada pięć wyposażonych czteroosobowych pokoi (po ok. 15 m²) do prowadzenia działalności. Z tych pokoi do prowadzenia działalności opiekuńczej będą wykorzystywane dwa. Wspólne pomieszczenie o powierzchni 25 m² z dostępem do łazienki z ubikacją oraz osobnej ubikacji. Gospodarstwo posiada również odpowiednią infrastrukturę w postaci wolnostojącej altany – wiaty z grillem, ławek, czterech sztuk rowerów. Koszty związane z uruchomieniem działalności obejmować będą jedynie odświeżenie pomieszczeń (malowanie i drobne naprawy), instalację w jednym z pokoi do nocowania gości sprzętu sportowo-rekreacyjnego i założenie ogrodu z produkcją warzyw na potrzeby własne gospodarstwa opiekuńczego.

W wariantcie II gospodarstwo posiada odpowiednie pomieszczenia, które można wykorzystać do prowadzenia działalności (pokój dzienny o powierzchni 25 m², dwa mniejsze

Projekt „Gospodarstwa opiekuńcze w rozwoju obszarów wiejskich wobec wyzwań demograficznych (GROWiD)” (ID: 381773) współfinansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach programu „Społeczny i gospodarczy rozwój Polski w warunkach globalizujących się rynków” GOSPOSTRATEG. Nr umowy Gospostrateg 1/381773/17/NCBR/2018.

pokoje o powierzchni 15 m²). Pomieszczenia te mają dostęp do łazienek i ubikacji. Gospodarstwo nie posiada jednak żadnej infrastruktury i przed rozpoczęciem działalności konieczne będzie jej zbudowanie. Konieczne będą również drobne remonty pomieszczeń przeznaczonych do prowadzenia działalności i ich wyposażenie.

Wydatki związane z dostosowaniem obiektu i infrastruktury zestawiono dla zakładanych wariantów w tabeli 2.

Tabela 2. Kalkulacje kosztów uruchomienia działalności

Rodzaj kosztu/wydatku	Wydatki (w zł)		Przewidywany okres użytkowania w latach	Rata amortyzacji	
	Wariant I	Wariant II		Wariant I	Wariant II
Malowanie i dostosowanie pomieszczeń (OBI)	2455	2455	5	491	491
Zakup mebli	0	8850	10	0	885
Zakup: kołdry, poduszki, koce, pościel, ręczniki (Jysk)	0	1160	3	0	387
Zakup sprzętu sportowo-rekreacyjnego (Allegro)	2060	6060	10	206	606
Budowa/montaż wiaty – altany i zakup wyposażenia (Allegro)	0	14252	10	0	1425
Założenie ogrodu	2300	2300	1	-	-
Kurs (szkolenie)	2000	2000	x	-	-
Razem	8815	37077	x	697	3794

Źródło: Opracowanie własne.

Objaśnienia

1. Odmalowanie we własnym zakresie pomieszczeń przeznaczonych do działalności. Koszt obejmuje zakup farb (Farba wewnętrzna DESIGNER WHITE BECKERS 10 l – 150 zł/opakowanie; 3 opakowania do 1 pomieszczenia wspólnego i 2 pokoi, Farba wewnętrzna EASYCARE KUCHNIA I ŁAZIENKA 2.5 l Biała Satynowa DULUX – 80 zł; 3 opakowania do dwóch łazienek i odrębnej ubikacji), zakup narzędzi i pozostałych materiałów (wałek malarski z kuwetą – 50 zł, pędzle – 15 zł, taśma malarska – 40 zł, folia ochronna – 30 zł, szpachla do napraw – 65 zł). Robocizna własna.
2. Uchwyty łazienkowe dla osób niepełnosprawnych (ścienne stałe 120 zł/ szt. – 6 szt., uchylne do ubikacji 155 zł/szt. – 2 szt., kołki do montażu – 45 zł/ opakowanie), maty

Projekt „Gospodarstwa opiekuńcze w rozwoju obszarów wiejskich wobec wyzwań demograficznych (GROWiD)” (ID: 381773) współfinansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach programu „Społeczny i gospodarczy rozwój Polski w warunkach globalizujących się rynków” GOSPOSTRATEG. Nr umowy Gospostrateg 1/381773/17/NCBR/2018.

- antypoślizgowe (1,3 m x 0,65 m – 65 zł / szt. – 2 szt.), taboret pod prysznic (110 zł/ szt. – 1 szt.), podpórka inwalidzka/balkonik (250 zł/ szt. – 1 szt.). Robocizna własna.
3. Stół z krzesłami (zestaw na 10 osób – ok. 3500 zł), sofa (narożna – 2500 zł), szafka TV (600 zł), TV (50’’ – 2000 zł), radio (250 zł). Oferty różnych sklepów meblowych.
 4. Zakup 4 kompletów pościeli i 8 szt. ręczników kołdra + poduszka – 135 zł/szt., koc – 45 zł/szt., pościel – 70 zł/szt., ręcznik duży – 20 zł/szt.
 5. Rowerek stacjonarny (500 zł), orbitrek (700 zł), drabinka (500 zł), materace (180 zł/ szt. zakup 2 szt.), rowery (1000 zł/ szt. zakup 4 szt. w wariantcie II).
 6. Zakup altany z montażem (ALT DREW COSMO 6 x 4 11 000 zł/szt. - montaż własny, dostawa 1500 zł – możliwy odbiór własny, montaż producenta dodatkowo 1000 zł, zakup kotw 24 zł/szt. – 8 szt., cement – ok. 150 kg i piasek – ok. 2200 kg do stóp fundamentowych – cement ok. 150 kg, tj. ok 90 zł, piasek ok. 2,2 t – tj., ok. 150 zł (z transportem), grill ogrodowy – 140 zł, stół z ławkami (590 zł – 2 szt.).
 7. Koszty będą ponoszone corocznie, stąd rozliczone zostały w przepływach pieniężnych, jako wydatek (w odróżnieniu od pozostałych skalkulowanych kosztów, które rozliczone zostały wyłącznie w rachunku wyników, jako amortyzacja). Założenie ok 1 ha ogrodu warzywnego z podstawowymi warzywami (marchew, pietruszka, seler, cebula, czosnek, ćwikła, chrzan, ogórek gruntowy itd.) Nasiona (w zależności od struktury i doboru roślin – ok. 1000 zł), nawozy (ok. 800 zł), drzewka, krzewy i oznakowanie (rocznie 1-2 sadzonki drzew owocowych i 1-2 krzewów – ok. 150 zł; tabliczki, drabinki, sznurki, ogrodzenia, skrzynki, worki itp. – 350 zł). Do założenia i urządzenia ogrodu wykorzystuje się pracę własną oraz materiały dostępne w gospodarstwie rolniczym. Planowane jest wykonywanie większości prac przez podopiecznych. Pozwoli to zaoszczędzić na zabiegach agrotechnicznych i środkach ochrony roślin, których użycie ze względu na niewielką powierzchnię poszczególnych upraw byłoby kosztowne.
 8. Przyjęto kwotę 2000 zł na odbycie jednorazowo szkolenia (kursu) przed uruchomieniem działalności. Wydatek poniesiony zostanie przed faktycznym uruchomieniem działalności, stąd nie ujęto go w dalszej części opracowania w projekcjach przepływów pieniężnych i rachunku wyników.

Reasumpcja modułu II

W zależności od stanu i wyposażenia obiektu wydatki związane z uruchomieniem działalności opiekuńczej mogą być bardzo zróżnicowane. Powinno się dążyć do wykorzystania już istniejących zasobów w gospodarstwach agroturystycznych. Trzeba jednak brać pod uwagę fakt, że zasoby te także zbudowano z ponoszeniem wydatków i działalność opiekuńcza powinna zapewnić ich zwrot ekonomiczny.

Moduł III

Kalkulacja opłacalności działalności opiekuńczej

Wprowadzenie

Koszty prowadzenia działalności opiekuńczej uzależnione będą od wielu czynników. Poniższe kalkulacje przeprowadzono dla modelowego obiektu i w każdym indywidualnym przypadku mogą one stanowić jedynie wzorzec wyliczeń. W zakresie podatku dochodowego przyjęto rozwiązanie adekwatne do prowadzenia działalności agroturystycznej (tj. brak obowiązku rejestracji działalności i zwolnienie z podatku dochodowego do 5 pokoi). Przyjęto także założenie zwolnienia z podatku VAT.

Szacunek wydatków

Rachunek przepływów pieniężnych – objaśnienia

1. Wyżywienie. Przyjęto wyżywienie oparte na dostawach gotowych zestawów obiadowych oraz organizowaniu dodatkowego posiłku w gospodarstwie. Uśredniony koszt zestawu obiadowego przyjęto na poziomie 26 zł (należy jednak zaznaczyć, że oferty firm cateringowych są bardzo zróżnicowane i w zależności od lokalizacji gospodarstwa mogą różnić się nawet o 30% od przyjętej uśrednionej wartości). Ponadto, przyjęto 10 zł, jako koszt dodatkowego posiłku przygotowywanego w gospodarstwie opiekuńczym. Szacunek dotyczy wobec tego dwóch posiłków dziennie dla 8 osób i 22 dni opieki miesięcznie. Miesięczną kwotę skalkulowano na 6 336 zł. Ewentualne przekąski z własnej produkcji (sad, warzywa) są wliczane w koszty funkcjonowania działalności opiekuńczej na poziomie kosztów produkcji (utrzymanie ogrodu), a nie po wartości produktów.

2. Zakupy materiałów. Uwzględniono miesięczny wydatek na zakup materiałów do prac manualnych (papier, farby, glina itp.) w kwocie 50 zł na podopiecznego, zakup środków czystości (papier toaletowy, ręczniki papierowe, mydło, płyn do dezynfekcji) w kwocie 60 zł miesięcznie na podopiecznego (koszty materiałów papierniczych i środków czystości skalkulowano na ok. 880 zł miesięcznie), a także poniesione w marcu, kwietniu i maju koszty założenia ogrodu (materiał siewny, corocznie 2-4 sadzonki drzew i krzewów owocowych, nawozy, tyczki) w kwocie 2 300 zł rocznie.
3. Transport. Zakłada się, że codziennie podopieczni będą potrzebowali transportu na etapie dostania się z gospodarstwa, lub powrotu do domu, a także w sytuacjach nagłych. Ponadto transport będzie w niektórych przypadkach związany z dostarczaniem posiłków. Założono pokonywanie 60 km dziennie, przez 22 dni sprawowania opieki miesięcznie. Koszt przejechanych km wyceniono przy wykorzystaniu „kilometrówki” wynoszącej 0,8358 zł/km. Koszty użytkowania własnego samochodu związane z działalnością opiekuńczą oszacowano na 1 103 zł miesięcznie.
4. Energia, ogrzewanie, gaz, woda.

Energia elektryczna – Punktem wyjścia było statystyczne zużycie energii na osobę w Polsce wynoszące w 2020 r. 804 kWh. Obliczono na tej podstawie zużycie dzienne, a następnie zużycie miesięczne na 8 podopiecznych i 22 dni opieki miesięcznie. Tak określone zużycie przemnożono przez wskaźnik 0,33 (wynikający z przebywania na terenie gospodarstwa przez 8 godzin dziennie (czyli 1/3 doby) i przez cenę prądu 0,70 zł/kWh (przyjęto cennik TAURON). Uzyskano miesięczny koszt wynoszący 89 zł. W przypadku zużycia energii elektrycznej nie bez znaczenia jest fakt, że podopieczni nie korzystają w pełnym zakresie ze sprzętu elektrycznego gospodarstwa opiekuńczego (pralki, komputery itd.). Ponadto na zużycie energii elektrycznej duży wpływ będzie miał rodzaj wyposażenia gospodarstwa (np. technologie energooszczędne, oświetlenie LED).

Ogrzewanie: Koszt ogrzewania pomieszczeń nie wzrośnie w wyniku przyjęcia podopiecznych. Większość domów na wsi ma jednak połączone ogrzewanie pomieszczeń i ogrzewanie wody. Stąd w sezonie grzewczym może wzrosnąć zapotrzebowanie na opał. Brak jest norm określających zużycie. W zależności od podejścia i dostępnych w gospodarstwie technologii można osiągnąć rozbieżne

wartości. Najprostsze podejście opiera się na ok. 5% wzroście zużycia opału w sezonie grzewczym na dobę, na każdą dodatkową osobę (takowe rozwiązanie przyjęto w niniejszym szacunku. Przyjęto wyjściowe zużycie węgla w sezonie grzewczym (15 października – 25 kwietnia) wynoszące 5 t. (budynek o powierzchni użytkowej ok 300 m² dobrze ocieplony). Przyjęcie założenia wzrostu zużycia węgla o 5% na każdego podopiecznego oznacza wzrost zużycia łącznie o 40% przy 8 podopiecznych, a w ujęciu fizycznym o 2 t, co przy cenie około 996,60 zł/t (cena gwarantowana), przekłada się na wydatek rzędu 1993,20 zł rozłożony (dla uproszczenia rachunku) na cały rok.

Woda: Normatywne zużycie wody na 1 osobę wynosi 80-100 l/dobę. Przyjmując przebywanie na terenie gospodarstwa przez 8 godzin dziennie, przez 22 dni miesięcznie zużycie wody szacunkowo wyniesie 5,33 m³ wody (zimnej), co przy cenie 4,21 zł brutto za m³ przełoży się na 22,44 zł miesięcznie. Rocznie przełoży się to na zużycie ok 64 m³ i 270 zł. W przypadku poboru wody ze studni wydatek ten może nie występować.

Kanalizacja: Zużycie wody determinuje wydatki za korzystanie z kanalizacji. Punktem wyjścia jest zużycie wody (5,33 m³ wody miesięcznie i 64 m³ rocznie). Cenę za ścieki odprowadzane do kanalizacji sanitarnej przyjęto na poziomie 6,00 zł/m³ (brutto), co przekłada się na koszt miesięczny w kwocie ok 32 zł i roczny ok 384 zł.

5. Usługi obce. Koszt wynika z wynegocjowanych warunków (np. nauka tańca z dojazdem do 10 km to ok. 50 zł/h, warsztaty malarskie ok. 60-80 zł/h). W kalkulacji przyjęto koszty rzędu 250 zł miesięcznie na całą grupę podopiecznych. Koszt roczny wyniesie wobec tego ok 3000 zł.
6. Koszty administracyjne i telekomunikacyjne. Przyjęto opłatę abonamentu za telefon komórkowy w kwocie 55 zł miesięcznie (oferta Plus na abonament). Ponadto do kosztów tych można ewentualnie zaliczyć abonament RTV w kwocie 264,60 zł (przy zapłacie za cały rok) i np. ofertę telewizji kablowej (np. abonament UPC internet + TV w kwocie 123 zł miesięcznie). W niniejszej kalkulacji wydatki te pominięto.
7. Ubezpieczenie społeczne. Przyjęto stawkę dla rolnika prowadzącego dodatkowo działalność gospodarczą, adekwatną do wielkości obszarowej przyjętej w module I. Przyjęto także, że ubezpieczeniu podlegają 2 osoby rodzinnej siły roboczej (FWU). Stawka ubezpieczenia w III kwartale 2022 r. wynosi 828 zł. Przyjęto, że taka sama

stawka kwartalna dotyczy rolnika i współmałżonka. Daje to roczny koszt na poziomie 6624 zł.

Szacunek wynagrodzenia właściciela

Rachunek przepływów pieniężnych – objaśnienie

1. Przyjęty ostatecznie wymiar zaangażowania FWU w gospodarstwie opiekuńczym wynika z opinii uczestników warsztatów. Ustalono, że do opieki niezbędne będą nakłady pracy w wymiarze odpowiadającym 2,1 osoby pełnozatrudnionej rodzinnej siły roboczej (FWU). Jedna osoba niezbędna jest do stałej opieki, co przy 8 godzinnym pobycie przekłada się rocznie na pełny etat. Druga osoba odpowiedzialna będzie poza opieką za transport podopiecznych i przygotowywanie posiłków. Niezbędny jest też niewielki nakład pracy kolejnej osoby (np. podczas serwowania posiłku, rozdzielania grupy, sytuacjach awaryjnych itd.), stąd przyjęto dodatkowy nakład 0,1 FWU rocznie (osoba ucząca się, lub pracująca i ubezpieczona w ZUS – niepodlegająca ubezpieczeniu w KRUS). Należy wziąć pod uwagę, że podopieczni są osobami dorosłymi (wprawdzie w różnym stanie zdrowia i stopniu aktywności), ale wzajemnie także mogą na siebie uważać. Przyjęto, że osoba pełnozatrudniona powinna osiągać dochody na poziomie co najmniej najniższego krajowego wynagrodzenia za pracę. Założenie prowadzenia działalności opiekuńczej na zasadach rozwiązań i rozliczeń gospodarstwa agroturystycznego „zwalnia” rolnika z podatku dochodowego i składek ZUS, stąd wynagrodzenie za FWU powinno odpowiadać najniższemu wynagrodzeniu netto, co przy obecnym wynagrodzeniu 3010 zł brutto przekłada się na kwotę ok 2363,56 zł netto. Na takim poziomie przyjęto minimalne wynagrodzenie 1 FWU związanego z działalnością opiekuńczą. Przy 2,1 FWU daje to kwotę wynagrodzenia na poziomie 4 963,48 zł miesięcznie (59 561,71 zł rocznie).

Szacunek wpływów

Rachunek przepływów pieniężnych – objaśnienie

1. Wpływy od podopiecznych – kwotę przychodów oszacowano biorąc pod uwagę konieczność pokrycia kosztów oraz uzyskania dochodu na 1 FWU odpowiadającego najniższemu wynagrodzeniu netto w gospodarce narodowej w 2022 roku – 2363,56 zł (dla 2,1 FWU – 4963 zł).

Projekt „Gospodarstwa opiekuńcze w rozwoju obszarów wiejskich wobec wyzwań demograficznych (GROWiD)” (ID: 381773) współfinansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach programu „Społeczny i gospodarczy rozwój Polski w warunkach globalizujących się rynków” GOSPOSTRATEG. Nr umowy Gospostrateg 1/381773/17/NCBR/2018.

2. Kwota opłaty winna wynieść 1870 zł miesięcznie. Przy 8 podopiecznych projektowane wpływy powinny wynieść 14 960 zł miesięcznie (179 520 zł rocznie).

Rachunek wyników

Szacunek kosztów

Opiera się na oszacowanych w rachunku przepływów pieniężnych wpływach. Jedynym odstępstwem jest ujęcie w kosztach amortyzacji, będącej wynikiem liniowego rozliczenia w czasie poniesionych przed rozpoczęciem działalności wydatków na środki trwałe związane z uruchomieniem działalności oraz ujęcie w rachunku nowych środków zakupionych do podjęcia działalności.

1. Amortyzacja

Wariant I. Roczna rata amortyzacji wynosi ok. 697 zł i jest wynikiem poczynionych zakupów i przewidywanego okresu użytkowania zakupionych środków (oszacowana w Module II niniejszego opracowania).

Wariant II. Roczna rata amortyzacji wynosi ok 3794 zł, a jej wysokość wynika z konieczności doposażenia gospodarstwa nieposiadającego dotychczas zaplecza agroturystycznego.

Szacunek dochodu

1. Dochód z działalności opiekuńczej jest wynikiem zestawienia przychodów z tej działalności i jej kosztami (bez wynagrodzenia pracy własnej). Uzyskany dochód netto pozwala na pokrycie wynagrodzenia własnej siły roboczej zaangażowanej w działalność opiekuńczą (2,1 FWU) oraz pozostawia w gospodarstwie niewielką rezerwę (różną w zależności od wariantu).

Stan gotówki

Zakłada się istnienie zasobu gotówki na start (w dniu uruchomienia działalności i po dokonaniu niezbędnych wcześniejszych inwestycji) w kwocie 5000 zł. Realizacja założeń pozwoli na utrzymanie powolnego, ale stałego wzrostu stanu gotówki z prowadzonej działalności umożliwiając tym samym przyszłe inwestycje odtworzeniowe. Jednocześnie pozostawia pewien „bufor bezpieczeństwa” dla wzrostu, bądź pojawienia się nowych kosztów.

Projekcje finansowe działalności opiekuńczej

Tabele od 3 do 5 zawierają kalkulacje dochodowości zakładanych wariantów ekonomicznych gospodarstw opiekuńczych. Kalkulacje dotyczą wyłącznie aspektu

Projekt „Gospodarstwa opiekuńcze w rozwoju obszarów wiejskich wobec wyzwań demograficznych (GROWiD)” (ID: 381773) współfinansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach programu „Społeczny i gospodarczy rozwój Polski w warunkach globalizujących się rynków” GOSPOSTRATEG. Nr umowy Gospostrateg 1/381773/17/NCBR/2018.

opiekuńczego funkcjonowania gospodarstw, które poza dochodami z działalności opiekuńczej osiągać będą także dochodu z działalności rolniczej (Moduł I niniejszego opracowania).

Tabela 3. Projekcja rachunku przepływów (w zł) Wariant I i II

Wyszczególnienie	ROK			Średni miesiąc
	I	II	III	
I. GOTÓWKA POCZĄTKOWA	5000	9101	13202	-
WPLYWY				
wpływy (od podopiecznych)	179520	179520	179520	14960
II. RAZEM WPLYWY	179520	179520	179520	14960
WYDATKI				
wyżywienie (catering)	54912	54912	54912	4576
wyżywienie (własne)	21120	21120	21120	1760
zakupy materiałów i surowców	12860	12860	12860	1072
transport	13236	13236	13236	1103
energia, ogrzewanie, woda	3445	3445	3445	287
usługi obce	3000	3000	3000	250
koszty administracyjne i telekomunikacyjne	660	660	660	55
KRUS	6624	6624	6624	552
III. RAZEM WYDATKI	115857	115857	115857	9655
wynagrodzenie opiekunów	59562	59562	59562	4963
VIII. GOTÓWKA KOŃCOWA	9101	13202	17303	-

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 4a. Projekcja rachunku wyników (w zł) Wariant I

Wyszczególnienie	ROK			Średni miesiąc
	I	II	III	
PRZYCHODY				
przychody (od podopiecznych)	179520	179520	179520	14960
I. RAZEM PRZYCHODY	179520	179520	179520	14960
KOSZTY				
wyżywienie (catering)	54912	54912	54912	4576
wyżywienie (własne)	21120	21120	21120	1760
zakupy materiałów i surowców	12860	12860	12860	1072
transport	13236	13236	13236	1103
energia, ogrzewanie, woda	3445	3445	3445	287
usługi obce	3000	3000	3000	250
koszty administracyjne i telekomunikacyjne	660	660	660	55
KRUS	6624	6624	6624	552
amortyzacja	697	697	697	58
II. RAZEM KOSZTY UZYSKANIA PRZYCHODÓW	116554	116554	116554	9713
DOCHÓD				
III. DOCHÓD	62966	62966	62966	5247
odpis na cele konsumpcyjne	59562	59562	59562	4963
IV. DOCHÓD POZOSTAŁY	3404	3404	3404	284

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 4b. Projekcja rachunku wyników (w zł) Wariant II

Wyszczególnienie	ROK			Średni miesiąc
	I	II	III	
PRZYCHODY				
przychody (od podopiecznych)	179520	179520	179520	14960
I. RAZEM PRZYCHODY	179520	179520	179520	14960
KOSZTY				
wyżywienie (catering)	54912	54912	54912	4576
wyżywienie (własne)	21120	21120	21120	1760
zakupy materiałów i surowców	12860	12860	12860	1072
transport	13236	13236	13236	1103
energia, ogrzewanie, woda	3445	3445	3445	287
usługi obce	3000	3000	3000	250
koszty administracyjne i telekomunikacyjne	660	660	660	55
KRUS	6624	6624	6624	552
amortyzacja	3794	3794	3794	316
II. RAZEM KOSZTY UZYSKANIA PRZYCHODÓW	119651	119651	119651	9971
DOCHÓD				
III. DOCHÓD	59869	59869	59869	4989
odpis na cele konsumpcyjne	59562	59562	59562	4963
IV. DOCHÓD POZOSTAŁY	307	307	307	26

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 5a. Projekcja bilansu (w zł) Wariant I

Wyszczególnienie	Stan na dzień rozpoczęcia działalności	Stan na koniec I roku	Stan na koniec II roku	Stan na koniec II roku
AKTYWA				
I. MAJĄTEK TRWAŁY	4515	3818	3121	2424
II. MAJĄTEK OBROTOWY	5500	9601	13702	17803
Materiały	500	500	500	500
Środki pieniężne	5000	9101	13202	17303
III. RAZEM AKYWA	10015	13419	16823	20227
PASYWA				
I. KAPITAŁY WŁASNE	9515	12919	16323	19727
Kapitał podstawowy	9515	9515	9515	9515
Zysk pozostały z lat ubiegłych	0	0	3404	6808
Zysk pozostały z roku obrotowego	0	3404	3404	3404
II. KREDYTY I POŻYCZKI	0	0	0	0
III. ZOBOWIĄZANIA	500	500	500	500
IV. RAZEM PASYWA	10015	13419	16823	20227

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 5b. Projekcja bilansu (w zł) Wariant II

Wyszczególnienie	Stan na dzień rozpoczęcia działalności	Stan na koniec I roku	Stan na koniec II roku	Stan na koniec II roku
AKTYWA				
I. MAJĄTEK TRWAŁY	32777	28983	25189	21395
II. MAJĄTEK OBROTOWY	5500	9601	13702	17803
Materiały	500	500	500	500
Środki pieniężne	5000	9101	13202	17303
III. RAZEM AKYWA	38277	38584	38891	39198
PASYWA				
I. KAPITAŁY WŁASNE	37777	38084	38391	38698
Kapitał podstawowy	37777	37777	37777	37777
Zysk pozostały z lat ubiegłych	0	0	307	614
Zysk pozostały z roku obrotowego	0	307	307	307
II. KREDYTY I POŻYCZKI	0	0	0	0
III. ZOBOWIĄZANIA	500	500	500	500
IV. RAZEM PASYWA	38277	38584	38891	39198

Źródło: Opracowanie własne.

Projekt „Gospodarstwa opiekuńcze w rozwoju obszarów wiejskich wobec wyzwań demograficznych (GROWiD)” (ID: 381773) współfinansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach programu „Społeczny i gospodarczy rozwój Polski w warunkach globalizujących się rynków” GOSPOSTRATEG. Nr umowy Gospostrateg 1/381773/17/NCBR/2018.

Reasumpcja modułu III

Działalność opiekuńcza może być dobrym źródłem dodatkowych dochodów gospodarstwa rolniczego, sprawiając, że rodzina rolnicza będzie w stanie utrzymać się finansowo w jednym miejscu. Niezbędne jednak jest do tego połączenie funkcji dochodowych gospodarstwa rolniczego i podmiotu opiekuńczego. Biorąc pod uwagę wysokość opłaty za opiekę, koniecznym wydaje się sformułowanie postulatu o niezbędnym dofinansowaniu tejże opłaty przez instytucje państwowe lub samorządowe.

Podsumowanie

Przeprowadzone rozważania i analizy pozwalają na wytypowanie gospodarstw małych ekonomicznie, jako podmiotów odpowiednich do podejmowania działalności opiekuńczej. Działalność produkcyjna tych gospodarstw powinna być zróżnicowana, co lokowałoby je w mieszanym typie produkcyjnym, lub skupiona na produkcji roślinnej. Dochody z działalności rolniczej osiągnane przez takie gospodarstwa zmuszają je do poszukiwania dodatkowych źródeł dochodów.

Koszty dostosowania gospodarstwa do prowadzenia działalności opiekuńczej zależą będą głównie od posiadanego już wyposażenia oraz możliwości inwestycyjnych gospodarstwa. Mogą one być znacząco niższe w podmiotach już posiadających infrastrukturę umożliwiającą podejmowanie podopiecznych (np. gospodarstwa agroturystyczne).

Analizy ekonomiczne działalności opiekuńczej wskazują na realną możliwość uzyskiwania dochodów z tej działalności na poziomie najniższego krajowego wynagrodzenia za pracę przy założeniu przeciętnie 22 dni opieki miesięcznie i 8 podopiecznych. Opłata miesięczna za opiekę nad jednym podopiecznym powinna wówczas wynosić 1870 zł – co skłania do sformułowania postulatu o konieczności budowy systemu jej dofinansowania. Działalność opiekuńcza może więc być dobrym źródłem uzupełniania dochodów z działalności rolniczej.

Koszty dostosowań oraz wysoka kwota za opiekę powinny skłaniać do budowy systemu dofinansowania gospodarstw opiekuńczych na etapie podejmowania inwestycji (dotacje inwestycyjne) i w trakcie prowadzenia działalności (dotacje operacyjne do miejsca, dopłaty dla emeryta, itp.). Istotnym jest również stworzenie preferencji dla tego rodzaju działalności na wzór działalności agroturystycznej.

Projekt „Gospodarstwa opiekuńcze w rozwoju obszarów wiejskich wobec wyzwań demograficznych (GROWiD)” (ID: 381773) współfinansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach programu „Społeczny i gospodarczy rozwój Polski w warunkach globalizujących się rynków” GOSPOSTRATEG. Nr umowy Gospostrateg 1/381773/17/NCBR/2018.